

INFORMATĪVS PAZIŅOJUMS

Jauno ceļu senās saknes

Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (*CEDEFOP*) 40.gadadienas temats aicina smelties iedvesmu pagātnē, lai uzlabotu profesionālo izglītību un apmācību nākotnei

Aptuveni puse Eiropas iedzīvotāju iegūst savas pirmās ar darbu saistītās prasmes, pateicoties profesionālajai izglītībai. Daudz lielāks ir to iedzīvotāju skaits, kuri attīsta šīs prasmes un apgūst jaunas prasmes tālākāpmācības ceļā vai citos mācīšanās veidos darbavietā.

Profesionālajai izglītībai ir būtiska nozīme stratēģijā “Eiropa 2020” gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Tā ir nepieciešama, lai īstenotu „Eiropas garantiju jauniešiem”, lai visi jaunieši līdz 25 gadu vecumam var saņemt laba darba, mācekļības, prakses vai tālākizglītības piedāvājumu četru mēnešu laikā pēc formālās izglītības iegūšanas vai pēc darba zaudēšanas. Eiropas ekonomikas veiksmīga pārveidošana par videi nekaitīgu ekonomiku, kā arī darbavietu radīšana dažādās nozarēs ir atkarīga no profesionālās izglītības, kas nodrošina cilvēkiem prasmes izmantot jaunās tehnoloģijas un materiālus, kā arī lietot jaunās darba metodes. Taču profesionālās izglītības sistēmas Eiropā ar grūtībām tiek pielāgotas 21.gadsimta prasībām. Pārmaiņu īstenošana ir sarežģīta jo īpaši ekonomisku grūtību laikā.

“Jauno ceļu senās saknes” ir CEDEFOP 40.gadadienas temats 2015.gadam. Līdzšinējo sasniegumu izvērtēšana var būt par atspēriena punktu. Pirms nepilniem 20 gadiem nevarēja pat iedomāties, ka Eiropas sadarbība profesionālās izglītības jautājumos notiks tādā apmērā, ka tai būs kopīgi mērķi (saskaņā ar Kopenhāgenas procesu), tostarp kopēji Eiropas instrumenti (piemēram, Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (EKI (EQF)) un kopīgas iniciatīvas (piemēram, Eiropas Mācekļību alianse).

CEDEFOP ir cieši atbalstījis un turpina atbalstīt Eiropas Komisiju, dalībvalstis un sociālos partnerus to darbā, lai uzlabotu profesionālo izglītību Eiropā (skat. 1.attēlu). Darba gaitā Cedefop sniedz aizvien vairāk informācijas par konkrētām valstīm, norādot dalībvalstu īpašās tendences un vajadzības. Dažās jomās, piemēram, Eiropas kopīgo instrumentu un mācekļības īstenošanā, Cedefop sniedz tiešu atbalstu dalībvalstīm. Turpmāk izklāstītie Cedefop 2014.gada sasniegumi un 2015.gada darba programmas būtiskākie elementi informē par paveikto un par turpmākā darba mērķu un mērķiem.

Profesionālās izglītības sistēmu modernizēšanas politika

Kopš 2004.gada Cedefop ir ziņojis par dalībvalstu sasniegumiem, īstenojot Eiropas profesionālās izglītības politikas prioritātes, par ko vienojās visas Eiropas Savienības (ES) 28 dalībvalstis (kā arī Islande un Norvēģija), tostarp sociālie partneri, saskaņā ar Kopenhāgenas vienošanos.

Cedefop un Eiropas Komisija 2014.gada septembrī rīkoja konferenci „Veidojot profesionālo izglītību Eiropā” (Building European VET). Tās laikā tika pārrunāti dalībvalstu sasniegumi, īstenojot Briges komunikē izvirzītos mērķus 2011.–2014.gadam. Tāpat tika pārrunāti reformas īstenošanas panākumi, kā arī šķēršļi un to novēršanas iespējas.

Cedefop 2015.gadā publicēs savu analītisko ziņojumu „Spēcīgāka profesionālā izglītība labākai

dzīvei” (Stronger VET for better lives), kurā tiek padziļināti analizēti gūtie panākumi. Piemēram, tādi kopīgi instrumenti kā EKI (EQF) un ar to saistītās valstu kvalifikācijas ietvarstruktūras ne tikai veicina labāku izpratni par kvalifikācijām, bet gan dažās valstīs tiek uzskatīti arī par pārmaiņu katalizatoriem.

Cita starpā tā ir pāreja uz profesionālās izglītības programmu veidošanu, kas balstās uz mācīšanās rezultātiem (uz indivīda apgūtajām spējām jebkāda — formāla vai neformāla — mācību procesa rezultātā), nevis uz mācību ieguldījumu (mācību ilgumu un vietu), tādējādi paverot dažādas prasmju apgūšanas iespējas. EKI 5.līmeņa kvalifikāciju analīze liecina, ka ar tām var nodrošināt piekļuvi nodarbinātībai un augstākajai izglītībai, sekmējot šo kvalifikāciju pievilcību izglītojamo un darba devēju vidū. Tomēr pastāv zināmi trūkumi attiecībā uz šāda veida pēcvidusskolas kvalifikāciju nodrošināšanu tādā līmenī, un dažas dalībvalstis veic to izpēti. Ir uzlabotas neformālas un ikdienējas mācīšanās atzīšanas metodes. Ir modināta interese par mācekļību un cita veida darba vidē balstītām mācībām.

Tomēr problēmas joprojām pastāv. Jāpanāk sistēmiskāka iegūto prasmju atzīšana. Jāpanāk plašāka atpazīstamība profesionālās izglītības ieguldījumam inovācijās, uzņēmējdarbībā un ekonomikas izcilībā. Jāpadziļina sadarbība starp uzņēmumiem, izglītības iestādēm, kā arī sociālajiem partneriem. Cedefop 2015.gadā kopīgi ar Eiropas Komisiju un dalībvalstīm, kā arī sociālajiem partneriem sagatavos jaunu paziņojumu (communiqué) profesionālās izglītības jomā.

Padomes un Eiropas Parlamenta ieteikumi par EKI (EQF) izveidošanu 2008.gadā, Eiropas kredītpunktu sistēmas izveidošanu profesionālās izglītības jomā (ECVET) 2009.gadā un Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras (EQAVET) izveidošanu profesionālās izglītības jomā 2009.gadā, kā arī Padomes un Eiropas Parlamenta lēmums par Europass izveidošanu 2004.gadā un Padomes ieteikums par neformālās un ikdienējas mācīšanās atzīšanas principiem ir praktisks apliecinājums Eiropas ciešajai sadarbībai profesionālās izglītības jomā vairāk nekā desmit gadu

garumā. Šie kopīgie Eiropas instrumenti un principi ir paredzēti, lai panāktu profesionālās izglītības sistēmu lielāku elastību. Tie uzlabo izpratni par kvalifikācijām

1.attēls Par Cedefop

Cedefop ir Eiropas Savienības aģentūra, kas palīdz attīstīt profesionālās izglītības politiku, lai veicinātu izcilību un sociālo integrāciju, kā arī stiprinātu Eiropas sadarbību profesionālās izglītības jomā. 2012.-2016. gadiem Cedefop ir izvirzījis trīs prioritātes:

- atbalsts profesionālās izglītības sistēmu modernizēšanai;
- karjera un pāreja, tostarp tādi problēmjautājumi kā profesionālā tālākizglītība, pieaugušo izglītība un darba vidē gūtas mācības;
- nepieciešamo zināšanu un prasmju analīze.

Šajās prioritātēs ir ietverti Ministru padomes, Eiropas Komisijas, dalībvalstu un sociālo partneru Cedefop īpaši uzticētie uzdevumi. Cedefop pētījumu, politikas analīzes un sakaru veidošanas rezultātā apkopotā informācija tiek izplatīta tā tīmekļa vietnē, kā arī ar publikāciju, sociālo plašsaziņas līdzekļu un pasākumu palīdzību.

Cedefop tika dibināts 1975. gada 10. februārī, sākotnēji atradās Rietumberlīnē un tika izveidots, lai “palīdzētu [Eiropas] Komisijai Kopienas līmenī veicināt arodmaģību un kvalifikācijas celšanas virzību”. Cedefop 1995. gadā tika pārcelts uz Salonikiem Grieķijā.

Pēdējo 40 gadu laikā Cedefop ir būtiski stiprinājis Eiropas sadarbību profesionālās izglītības politikas jomā. Saskaņā ar 2013. gada vērtējumu par Cedefop sniegumu centra veiktās profesionālās izglītības sistēmu un politikas pētījumi tiek augstu novērtēti. Tāpat Cedefop ir atzīts par vadošo ekspertu centru jautājumā par kvalifikāciju ietvarstruktūrām un nepieciešamo prasmju prognozēšanu. Cedefop cieši sadarbojas ar citām Eiropas, nacionālajām un starptautiskām organizācijām. Darbs ir savstarpēji papildinošs, un pasākumi nedublējas.

un atvieglo cilvēku mācīšanās mobilitāti valstī (piemēram, no vispārējās izglītības uz profesionālo) un starp valstīm. Tāpat tie sekmē visu mācīšanās veidu, tostarp darbavietā iegūto prasmju,

atpazīstamību darba tirgū. Cedefop ir sadarbojies ar Eiropas Komisiju, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem instrumentu un principu sākotnējā izstrādē un tagad atbalsta to īstenošanu nacionālajā līmenī.

Instrumentu un principu veiksmīga īstenošana ir atkarīga no mācīšanās rezultātu konsekventas izmantošanas. Cedefop 2015.gadā nāks klajā ar jaunu pētījumu par mācīšanās rezultātu izmantošanas veidiem un to nozīmi 33 valstīs. Turklāt Cedefop 2015.gadā sagatavos rokasgrāmatu par mācīšanās rezultātu dokumentēšanu un izmantošanu. Rokasgrāmata būs pamats politikas mācīšanās (policy learning) forumam par mācīšanās rezultātiem, ko Cedefop organizēs dalībvalstīm un sociālajiem partneriem.

EKI (EQF) nodrošina iespēju salīdzināt visu veidu valstu kvalifikācijas savā starpā un ar citu valstu kvalifikācijām. Paredzams, ka līdz 2015.gadam 36 valstis varētu saistīt savas nacionālās kvalifikācijas ietvarstruktūras (NKI (NQF)) ar EKI (EQF). 2015.gada publikācijā Cedefop informēs par NKI (NQF) būtisko nozīmi valstu izglītības un apmācības politikā, kā arī par to, kā tās veicina izglītojamo un darba devēju izpratni par kvalifikācijām visā Eiropā.

Pamatojoties uz 10 Eiropas valstīs veiktajām intervijām, 20 gadījumu pētījumiem (case study) un vairāk nekā 400 Eiropas uzņēmumu aptauju, Cedefop 2014.gada maijā publicēja "Prasmju atzīšanas izmantošana uzņēmumos" (Use of validation by enterprises) pārskatu, kas ir viens no pirmajiem visaptverošajiem pārskatiem par neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšanu ārpus valsts sektora. Cedefop 2015.gadā atjauninās Eiropas pamatnostādnes par atzīšanu.

Uzticamas kvalitātes nodrošināšana ir pamatā profesionālajā izglītībā iegūto kvalifikāciju atzīšanai visā Eiropā. Cedefop 2014.gadā publicētie pētījumi, piemēram, "Kvalitātes nodrošināšana un uzticības vairošana profesionālās un augstākās izglītības jomā" (Quality assurance and building trust between VET and higher education), tiks pārrunāti 2015.gadā. Turklāt Cedefop un Eiropas Komisija līdz 2015.gadam sagatavos kopīgas kvalitātes nodrošināšanas

sistēmas pamatnostādnes profesionālās izglītības sniedzējiem nacionālajā līmenī.

Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET) palīdz apstiprināt, atzīt un uzkrāt ar profesiju saistītās prasmes un zināšanas, kas iegūtas citā valstī vai citā veidā, lai tās varētu attiecināt uz profesionālo kvalifikāciju. Pārraugot tās īstenošanu 38 valstīs un reģionos, Cedefop konstatēja, ka atbalsts ECVET nav viendabīgs. Pēc Cedefop rīkotā semināra 2014.gada maijā par kredītpunktu sistēmām profesionālās un augstākās izglītības jomā turpmākajā darbā galvenā uzmanība tiks vērsta uz to, lai atvieglotu pāreju starp dažādām izglītības un apmācības sistēmas posmiem un pilnībā izmantotu mācīšanās rezultātus, kas saistīti mācīšanos ar salīdzināmiem kredītpunktiem.

Rekordliels skaits cilvēku izmanto Europass, dokumentu krājumu standartizētā Eiropas formātā, kas ir pieejams 27 valodās un kas ļauj cilvēkiem uzrādīt visas savas jebkāda veidā gūtās zināšanas, prasmes un kompetences. Tīmekļa vietni (<http://europass.cedefop.europa.eu>) kopš tās darbības uzsākšanas 2004.gadā ir apmeklējuši aptuveni 21 miljons cilvēku. Kopš 2005.gada tiešsaistē ir izveidoti 48 miljoni dzīves aprakstu (CV), 13.5 miljoni — 2014.gadā. Cedefop 2015.gadā atjauninās tīmekļa vietni un veicinās sadarbību ar valsts nodarbinātības dienestiem.

Prioritāra nozīme ir kopīgo instrumentu un principu saskaņotības uzlabošanai. Cedefop 2014.gada novembra konferencē „Paātrinājums” (‘Stepping up the pace’) tika izskatīts jautājums par instrumentu un principu esošajām un potenciālajām saiknēm. Šis darbs tiks padziļināts 2015.gadā, ņemot vērā Eiropas Komisijas rīkotās apspriešanas par Eiropas prasmju un kvalifikāciju telpu rezultātus un vairākos Cedefop pētījumos gūtās atziņas.

Koncentrēšanās uz iedzīvotājiem — karjera un pāreja

Jauniešu bezdarba augstais līmenis ir atdzīvinājis interesi par mācekliību. Cedefop dažādos veidos ir

atbalstījis Eiropas Mācekļības aliansi (European alliance for apprenticeships).

Cedefop ar savu kompetenci ir atbalstījis politikas diskusijas Grieķijas ES prezidentūras rīkotajā seminārā par mācekļības nozīmi jauniešu garantiju (Youth guarantee) īstenošanā. Cedefop un Eiropas Komisija 2014.gada maijā organizēja konferenci „Veicinot sadarbību izaugsmei” (‘Steering partnerships for growth’), lai palīdzētu valstīm atrast potenciālos sadarbības partnerus mācekļības sistēmu attīstīšanā un paplašināšanā. Cedefop turpinās analizēt ar mācekļību saistītas reformas dalībvalstīs un uzraudzīt panākumus (divpusējo) mācekļības alianšu izveidē.

Cedefop pirmajā politikas mācīšanās pasākumā 2014.gada septembrī tika pārrunāti valstu pārskati par mācekļībām Lietuvā un Maltā. Rezultātus publicēs 2015.gadā, un šajā iniciatīvā varētu piedalīties vēl divas vai trīs valstis. Tāpat Cedefop 2015.gadā publicēs savu pētījumu par profesionālās izglītības nozīmi izglītības un apmācības priekšlaicīgas pārtraukšanas samazināšanā.

Sekojoš Eiropas profesionālās izglītības prioritātēm 2011.–2014.gadā, Cedefop publicēja politikas rokasgrāmatu, lai palīdzētu dalībvalstīm, sociālajiem partneriem, uzņēmumiem un citiem uzlabot iedzīvotāju piekļuvi un dalību profesionālajā tālākizglītībā (CVET). Tā atzinumi, norādot uz nepieciešamību akcentēt profesionālās tālākizglītības priekšrocības, tika pārrunāti Itālijas ES prezidentūras laikā. Cedefop 2015.gadā publicēs savu pārskatu par darba vidē balstītām mācībām profesionālajā tālākizglītībā, apkopojot atzinumus no vairākiem Cedefop pētījumiem, tostarp par inovācijām un darba vidē balstītām mācībām pieaugušajiem un par profesionālās tālākizglītības ekonomiskajām un sociālajām priekšrocībām.

Cedefop 2014.gadā izveidoja datubāzi par pieaugušo mācību finansēšanu, sniedzot informāciju par 27 ES valstīs ieviestajām izmaksu dalīšanas sistēmām, kuru mērķis ir sekmēt līdzdalību un privātos ieguldījumus pieaugušo izglītībā. Cedefop 2015.gadā publicēs ieskatu par mācībām saistībā ar darbu un tālākapmācību Eiropā, pamatojoties uz savu aptaujas

par pieaugušo izglītību un aptaujas par profesionālo tālākapmācību analīzi.

Cedefop publikācijā „Navigācija grūtajos ūdeņos: mācīšanās karjerai un pārmaiņām darba tirgū” (Navigating difficult waters: learning for career and labour market transitions) iepazīstina ar 125 atsevišķām cilvēku biogrāfijām no piecām ES valstīm. Šie stāsti liecina, ka karjeras ievirze un konsultācijas var veicināt vai kavēt karjeras attīstību.

Prasmju un kompetenču analīze

Cedefop analīze par prasmju pieprasījumu un piedāvājumu, neatbilstībām un nelīdzsvarotību atbalsta stratēģijas “Eiropa 2020” virziena „jaunās prasmes un darbs” attīstību.

Cedefop kopā ar OECD, Starptautisko Darba organizāciju (ILO), Starptautisko Valūtas fondu un citiem pasaules vadošajiem augstākās izglītības/zinātnes pārstāvjiem un ekspertiem pārstāv Pasaules ekonomikas foruma (WEF) Vispasaules darba programmas padomi nodarbinātības jautājumos (Global Agenda Council on Employment). Cedefop sniedza lielu ieguldījumu Pasaules ekonomikas foruma raksta “Prasmju pielāgošana tirgus vajadzībām pasaules ekonomikā” (Matching skills and labour market needs in the world economy) sagatavošanā, kas 2014.gada janvārī tika iesniegts izskatīšanai Davosā. Prasmju neatbilstībai ir augsta līmeņa prioritāte. Tā liecina par būtiskiem zaudējumiem attiecībā uz ieguldījumiem cilvēkresursos, un tai ir graujošas ekonomiskās un sociālās sekas. Lai uzlabotu izpratni par prasmju neatbilstību Eiropā, Cedefop 2014.gadā veica pirmo aptauju par prasmēm visas Eiropas mērogā, aptaujājot 50 000 pieaugušo nodarbināto 28 dalībvalstīs, lai pārbaudītu indivīdu kvalifikāciju un prasmju atbilstību (vai neatbilstību) mainīgajam prasmju pieprasījumam un darba sarežģītībai. Cedefop 2015.gadā iepazīstinās plašāku sabiedrību ar aptaujas rezultātiem un izvērtēs to ietekmi uz politiku augsta līmeņa konferencē par prasmju neatbilstības novēršanas politiku.

Sadarbībā ar Eiropas Komisiju 2014.gada pavasarī Cedefop atklāja uzlabotu ES prasmju apskata (EU skills panorama, EUSP) tīmekļa vietni. Tajā 2014.gadā informēja par 22 būtiskākajiem tematiem, piemēram, par mācekļību, atjaunojamo enerģiju un būvniecību. 2015.gadā darbs tiks turpināts, lai izveidotu EUSP par dinamisku, interaktīvu tīmekļa platformu, kas nodrošina piekļuvi datiem par nepieciešamo prasmju un nodarbinātības tendencēm visā Eiropā.

Cedefop prognozes par prasmju piedāvājumu un pieprasījumu sniedz priekšstatu par nepieciešamo prasmju tendencēm visā Eiropā. Sadarbībā ar citām starptautiskām organizācijām Cedefop ir atzīts par ekspertu centru jautājumā par prasmju, apmācības un darba tirgus mijiedarbību. Cedefop 2015.gadā aktualizēs Eiropas prognozes un analizēs tendences katrā dalībvalstī. Tāpat centrs izstrādās politikas scenārijus, lai apsvērtu, kā risināt Eiropas problēmu saistībā ar darbaspēka samazināšanos.

Cedefop starpiestāžu darba grupā par zaļāku profesionālo (tehnisko) izglītību, kur piedalās arī OECD, ILO un Unesco, turpinās apspriest prasmju attīstību, kas saistīta ar „zaļās” ekonomikas izplatīšanu.

Efektīva Eiropas aģentūra

Cedefop rūpīgi uzrauga savus resursus un sadala budžeta līdzekļus atbilstīgi darbības jomām. Tā snieguma rādītāji liecina par to, ka ieinteresētās personas novērtē Cedefop darbu. Pieaug pieprasījums pēc Cedefop ekspertīzes (skat. 2.attēlu). Cedefop budžeta izpilde 2014.gadā kārtējo reizi pārsniedza 99,3 %. Revīzijās apstiprināts, ka Cedefop procedūras ir sistemātiskas un tā kontrole strādā labi.

Eiropas Komisija saskaņā ar savu ceļvedi ES aģentūrām ierosina pārskatīt Cedefop 1975.gada dibināšanas regulu. Grozījumiem būtu jāatspoguļo Cedefop darbības jomas ievērojamā paplašināšanās pēdējo 40 gadu laikā. Jaunākie piemēri liecina, ka, neraugoties uz budžeta ierobežojumiem 2009.gadā, esošo uzdevumu apjoms ir palielinājies, pateicoties pieprasījumam, jo īpaši tādās jomās kā attīstības politikas ziņojumi, atbalsts Eiropas instrumentiem un

prasmju prognozes un analīzes. Turklāt Cedefop tika aicināts veikt tādus jaunus uzdevumus kā ES prasmju panorāma un Eiropas pārskats par prasmju atzīšanu. Cedefop 2015.gadā veiks priekšizpēti par profesionālās izglītības mobilitātes progresa rādītāju (scoreboard) attīstību. Kopā ar Nodarbinātības ĢD (Cedefop jauno vadības ģenerāldirektorātu) un OECD Cedefop piedalīsies arī vadības grupā jaunā projektā par mācekļības izmaksām un priekšrocībām, ko Cedefop pārņems 2016.gadā. Tāpat Cedefop 2013.gada

novērtējumā tika lūgts savā turpmākajā darbā pastiprināt arī darbu politikas mācīšanās (*policy learning*) jomā. Visiem šiem uzdevumiem nepieciešamas vidēja termiņa resursu saistības.

Pamatojoties uz savu 40 gadus ilgo pieredzi, Cedefop turpina palīdzēt Eiropas politikas veidotājiem pielāgot profesionālo izglītību jaunajām prasībām izglītības un nodarbinātības jomā.

CEDEFOPEiropas Profesionālās
izglītības attīstības centrs**Informatīvs paziņojums – 9095 LV**

Kataloga numurs: TI-BB-15-001-LV-N

ISBN 978-92-896-1685-0, doi: 10.2801/512082

Copyright © Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop), 2015
Todos os derechos reservados.

Informatīvie paziņojumi tiek publicēti angļu, franču, vācu, grieķu, itāļu, poļu, portugāļu, spāņu un ES Prezidentūras valsts valodā. Lai tos saņemtu regulāri, atsūtiet mums e-pastu uz briefingnotes@cedefop.europa.eu

Citi informatīvie paziņojumi un Cedefop publikācijas ir pieejami šeit:
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

Pasta adrese: P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Grieķija
Europe 123, 57001 Thessaloniki, Grieķija
Tālr. nr. +30 2310490111, Fakss +30 2310490020
E-pasta adrese: info@cedefop.europa.eu

[visit our portal www.cedefop.europa.eu](http://www.cedefop.europa.eu)